

Příloha 1: Ústava Německa z roku 1871

Ústava Německa z roku 1871

Ústava, jež byla přijata v roce 1871 pro novou Německou říši je do značné míry kopií ústavy Severoněmeckého spolku z roku 1867. Autorem obou dokumentů byl v té době říšský kancléř a sjednotitel Německa Otto von Bismarck. Celá ústava byla Bismarckem koncipována jako nástroj pro nejmenší autoritativní moci, který sloužil k ovládnutí celé říše. Německo po roce 1871 bylo spolkovým státem s 22 suverénními státy a 3 hanzovními městy, jejichž plně zastoupení na říšské úrovni tvořila spolková rada (dále jen Bundesrat). Její předsednictví mělo v rukou říšský kancléř, tedy pruský ministerský předseda, což demonstrovalo onu převahu pruského státu nad ostatními. I přes to, že Prusko v tomto orgánu nedisponovalo většinou, mělo dokonce pouze 17 hlasů z celkových 58, mělo možnost zablokovat svou neúspěšnou jakákoliv rozhodnutí. Navíc bylo zbývajících 41 hlasů rozděleno mezi 24 spolkových států, které jen těžko našly společnou shodu proti Prusku, a proto bylo Prusko při hlasování skoro vždy podporováno dostatkem hlasů mnoha menších knížectví.¹

Dalším kolektivním orgánem byl říšský sněm (dále jen Reichstag). Ten byl volen mužskými voliči nad 25 let. Bismarckova koncepce ovšem vycházela z představy, a volební systém byl tak i nastaven², že převahu bude mít v Reichstagu vládní konzervativní křídlo, které bude podporovat autoritativní systém vládnutí.³ Dalším faktorem, který omezoval účinnost Reichstagu jako ústavního orgánu, byla neexistence tzv. blokační klausule. Do Reichstagu se tedy dostávalo v každém volebním období velké množství stran, které nebyly schopny nikdy účinně kooperovat a tvořit tak protiváhu jednotné exekutivě. Tento nedostatek kritizoval již v roce 1900 pozdější poslanec Friedrich Naumann. "Kdybychom bývali mezi Reichstag se systémem dvou politických stran, mohl by se stát Reichstag politicky rovnocenným císaři."⁴ Reichstag mělo jako legislativní orgán tvořit nejpodstatnější protiváhu exekutivě. Odpovědnost

¹ Hans-Peter Ullmann, *Politik im deutschen Kaiserreich 1871 - 1918* (München : R.Oldenbourg Verlag., 1999), 3.

² "Wahlen im Kaiserreich 1871 - 1918", stránky německého Bundestagu, http://www.bundestag.de/kulturundgeschichte/geschichte/infoblatt/wahlen_kaiserreich.pdf (staženo dne 27. 12. 2011).

³ Wehler, *Das deutsche Kaiserreich 1871 - 1918*, 61.

⁴ Ritter, *Das deutsche Kaiserreich, ein historisches Lesebuch*, 51.

o císaři Vilémovi II. po roce 1871 a jeho vlna na první světové válce
la pouze na kancléře, resp. na císaře. Jediným členem
kontrolní pravomoc, byl kancléř. Jeho výkon funkce byl
ale omezen a vázán pouze na císařovu vůli. Reichstag mohl být navíc císařem rozpuštěn, což
dostávalo tento orgán pod značný tlak.⁵

Dvěma nejdůležitějšími ústavními orgány byly podle ústavy z roku 1871 kancléř
a císař, tj. reprezentanti monarchického a exekutivního prvku. Císař byl vrcholem moci
v říši. Byl reprezentantem Německa v zahraniční politice, což bylo velmi významnou
prerogativou, na jejích základech se později císař Vilém II. snažil vybudovat svou
velkolepost, a to zejména s pomocí tzv. dynastické zahraniční politiky. Měl rozsáhlé
pravomoci v oblasti armády a rozhodoval o míru a válce. Jeho kompetence se rovněž
vztahovaly na vnitřní politiku, kde měl prerogativu rozpuštění Reichstagu, otevíral a
uzavíral Bundesrat a konečně také představoval symbol jednoty Německé říše. Říšský
kancléř byl dle ústavy hlavou exekutivy a jako takový nebyl odpovědný žádnému
kolektivnímu orgánu, ale pouze císaři. Kancléř byl středobodem skutečné politiky,
jelikož předsedal Bundestagu a ve vztahu k Reichstagu měl povinnost odvodovat
kroky říšské politiky, protože spadl do kontrolní pravomoci tohoto legislativního
tělesa. Zároveň byl jako pruský ministerský předseda odpovědný za kroky nejvíce
spolkové země a byl tedy kromě císařevým pojítkem mezi Pruskem a říší. V případě
konfliktu mezi kancléřem a císařem se ovšem vždy projevila superiorita císaře, což se
ukazuje především za vlády Viléma II., který kancléře ve srovnání se svými předchůdci
chásto mnil, počinaje samotným tvářením německého politického systému po roce 1871,
kancléřem Bismarckem.

Systém, založený ústavou z roku 1871, lze ve vztahu ke spolkovému uspořádání
označit za hegemoniální systém s jasnou převahou Pruska, které rodí dvě nejdůležitější
orgány Německé říše, a sice císaře a kancléře.⁶ Reichstag podle Wehlera nikdy nezískal
moc a možnost, aby se mohl tomuto svému ústavnímu konkurentovi účinně postavit.⁷
Císař Vilém II. měl po svém nástupu na trůn zaručeny velmi rozsáhlé pravomoci, které
mu byly garantovány ústavou a rovněž také velký manévrovací prostor v oblastech
politiky, kde nebyla císaři poskytnuta výslovná prerogativa, ale kde práva a povinnosti
nebyly jasně vymezeny.⁸

⁵ Ullmann, *Politik im deutschen Kaiserreich 1871 - 1918*, 4.

⁶ Ibid., 4.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid., 5ff.